

СЕКЦІЯ 2. КРИМІНАЛІСТИКА

*Александренко Олена Віталіївна,
старший науковий співробітник наукової лабораторії з
проблем досудового розслідування навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ СЕРІЙНИХ СЕКСУАЛЬНИХ ВБИВСТВ

Стан і умови боротьби зі злочинністю в теперішній час поставили перед криміналістикою ряд нових завдань, найбільш важливі з яких перебувають у галузі криміналістичної методики, де відзначається значне відставання рівня наукових методичних рекомендацій від потреб практики. Видозмінення окремих видів і груп злочинів, способів їх вчинення, поява нових видів злочинів вимагає вдосконалення існуючих і створення нових криміналістичних методик розслідування [1, с. 176].

Серійні сексуальні вбивства являють найнебезпечніший вид злочинів проти життя та здоров'я людей. Через особливості вказаних злочинів, їх розкриття і розслідування представляють значні труднощі як в організаційному, так і в тактичному плані.

Незважаючи на наявність цілого ряду робіт з даної проблематики, проблему їх вивчення в криміналістичному плані не можна вважати остаточно вирішеною. Відчувається дефіцит дослідження багатьох практичних питань, пов'язаних з початком розслідування, встановленням злочинців, тактикою слідчих (розшукових) та інших дій, попередженням серійних сексуальних вбивств та ін.

До проблем наукового забезпечення розкриття та розслідування даної категорії навмисних вбивств належить, насамперед, віднести відсутність дотепер єдиної думки з приводу визначення поняття «сексуальне вбивство». Це приводить до того, що до «серійних сексуальних» деякі автори відносять вбивства, вчинені з метою приховати або полегшити скоєння, наприклад, зґвалтування чи іншого статевого злочину. Таке положення серйозне затрудняє проведення подальших досліджень даної проблеми і впливає на терміни та якість підготовлених за їх результатами практичних рекомендацій.

Повноцінна окрема криміналістична методика розслідування серійних сексуальних вбивств практично відсутня, незважаючи на заяви, що зустрічаються у спеціальній літературі [2, с. 5].

Існуючі методики розслідування вбивств не враховують специфічних особливостей зазначених злочинів, тому їх використання не буде ефективним.

Поширеність серійних сексуальних вбивств та їх особливості, які прямо впливають на організацію і проведення швидкого та ефективного розслідування, вимагають створення повноцінної окремої криміналістичної методики, структура якої повинна відрізнятися, по-перше, більш широким змістом криміналістичної характеристики, що є основою методики, і, по-друге, включати елементи, характерні для практики розслідування цих злочинів.

Крім традиційних елементів, криміналістична характеристика повинна включати: поняття і ознаки серійних сексуальних вбивств, ознаки серії злочинів; докладний опис жертв вбивств: їх вік, соціальний статус, характеристики зовнішності, привабливі для злочинця. Описувати особистість злочинців слід із

наведенням їх класифікації («організовані», «дезорганізовані», «різники» тощо), оскільки дії кожного з них відрізняються як вибором жертв, так і способом скоєння злочинів.

Ознаки темпераменту та характеру, які відображаються у способах вчинення та приховування серійних сексуальних вбивств, є важливими відомостями для висування версій. До них можуть бути віднесені: жорстокість, яка знаходить свій вираз у знущанні над жертвою, що передує вбивству, множинності завданих ушкоджень; позамежна кількість поранень, які супроводжують вбивство і не викликані необхідністю, але одночасно свідчать про стан психіки вбивці, про мотиви помсти, ревнощів та ін. [3, с. 46-47].

Докладним має бути також опис способів вчинення вбивств, виходячи із класифікації вбивць, включаючи способи вибору, вистежування та заманування жертви.

Слідова картина повинна включати опис слідів, які вказують на безумовно сексуальний мотив злочину, які залишаються на трупі (тілі) жертви, на місці його виявлення та у місці вчинення злочину. Оскільки знаряддя злочину при виявленні трупів або їх частин не знаходять, слід вказувати не лише використані злочинцями способи та знаряддя скоєння злочину, але й наводити відмінні риси останніх, щоб можна було зробити висновок про те, яке з них було в цьому випадку використане. Важливими елементами даної криміналістичної характеристики є також місце, час і обстановка вчинення злочину.

Структура окремої криміналістичної методики розслідування серійних сексуальних вбивств має включати також: обставини, що підлягають встановленню і доказуванню; методика і тактика проведення перевірки причетності підозрюваних осіб до здійснення злочинів; особливості тактики проведення окремих слідчих дій (огляду місця виявлення трупа, допиту свідків, які залишилися в живих потерпілих (у тому числі малолітніх і неповнолітніх), підозрюваних; використання сучасних можливостей судових експертиз у розслідуванні цих вбивств, а також можливості застосування існуючих зарубіжних ефективних методів встановлення злочинців («психологічний портрет», «кримінальгеографія» та ін.).

Лише така криміналістична методика, її правильне й творче використання в конкретних слідчих ситуаціях розслідування здатні забезпечити швидке й повне розслідування.

Робота зі створення приватної методики розслідування серійних сексуальних убивств не буде ефективною без узагальнення допущених при їх розслідуванні помилок і недоліків з боку всіх учасників (слідчих, оперативних працівників, експертів та ін.). Така методика має містити відомості про типові помилки і недоліки розслідування, що дозволить врахувати і не повторювати їх надалі.

Накопиченого обсягу криміналістичної літератури з питань серійних сексуальних вбивств достатньо для створення окремої методики їх розслідування. Використання її на практиці, інтерв'ювання і анкетування слідчих і оперативних працівників про результати її застосування дозволить виявити наявні недоліки, над якими потрібно буде попрацювати творчим колективам вчених і працівників органів досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Бахин В.П. Криминалистика. Проблемы и мнения (1962-2002). - Киев, 2002. - 268 с.
2. Горбулинская И.Н. Использование специальных познаний в процессе расследования серийных убийств (первоначальный этап расследования) : дис...канд. юрид. наук. - Барнаул, 2007. - 164 с.

3. Коновалова В.Е. Убийство: искусство расследования: Монография. Изд-е 2-е дополн. и перераб. - Харьков : Издатель СПД ФЛ Вапнярчук Н.Н., 2006. - 311 с.